

fia hispana. És i serà, suposo que durant molt de temps, una obra de referència obligada.

Aquest llibre no només interessa a prehistoriadors, arqueòlegs o historiadors del món clàssic, hauria de ser-ne obligatòria la lectura per als medievalistes, que molt sovint no tenen en compte, si no menyspreen, el que succeí abans del que ells estudiaven. També és de gran utilitat per als que treballen en la denominada edat moderna, i aprofitable per als contemporaneistes que tracten determinats aspectes del món agrari. La lectura d'aquest llibre els ajudaria molt, encara que fos només per comprendre —que és la primera obligació de tot historiador, com va dir algú fa molt de temps— el món en el qual vivim. Es tracta, doncs, d'un gran llibre d'història. De la història de totes les èpoques.

JAUME SOBREQUÉS I CALLICÓ

NÚÑEZ SEIXAS, Xosé-Manoel (2010). *Internacionalitzant el nacionalisme: El catalanisme polític la qüestió de les minories nacionals a Europa (1914-1936)*. Catarroja: Afers; València: Universitat de València. 284 p.

La praxi nacionalitzadora contemporània comprèn dos àmbits: un d'intern, basat en l'activació de les

bases associatives i polítiques, la cohesió de les quals impulsen un procés de consciència nacional; l'àmbit extern comprèn la projecció internacional d'aquesta consciència de pertinença cultural i política.

La matriu del catalanisme polític, com a ideologia i pràctica centrada en el procés de construcció nacional, és un moviment polític que exemplifica aquest doble component, la significació del qual s'estructura i es legitima a partir de la seva progressiva expansió social. O, seguint les tesis de Miroslav Hroch, aquest doble lligam es va desenvolupant segons que hom evoluciona des de formulacions intel·lectuals, culturals, fins a plantejaments estratègics socialitzats.

De fet, aquest model es pot comparar amb les variables que Nuñez Seixas aporta en el model explicatiu sobre la política exterior i la socialització dels drets dels pobles. En aquest sentit, el valor afegit és que una estratègia nacionalitària depèn dels principis ideològics generals i, sobretot, la «interpretació» que faci l'estat-nació de la reivindicació dels moviments d'alliberament nacional. És a dir, anàlisi feta des de la deslegitimació, la instrumentalització o bé la repressió. El que queda clar és que el treball de les elits en el desenvolupament de la diplomàcia de les nacions oprimides ha d'estar vinculat

als objectius de cada conjuntura reivindicativa.

En aquest sentit, la recerca de l'historiador gallec Xosé-Manoel Núñez excel·leix a l'hora d'estudiar el segon vector de propaganda sobre el fet nacional en l'àmbit europeu. El marc cronològic analitzat és del tot significatiu per a caracteritzar la projecció internacional de la causa dels catalans (bascos i gallecs). El temps polític estudiat en l'assaig que comentem coincideix, per tant, amb la progressió de formulacions teòriques i estratègiques davant la necessitat de transformar la nacionalització interna (el procés que Rovira i Virgili va conceptualitzar com *la nacionalització de Catalunya*) en internacionalització exterior. I, de fet, teòrics de la Unió Catalanista, com el doctor Domènec Martí i Julià, tot comentant l'obra del periodista polític tarragoní *Història dels Moviments nacionalistes*, destacaven la preponderància de l'exteriorització d'un conflicte polític nacionalitari.

Així, si una línia argumental de l'estudi de Núñez Seixas resta demostrada clarament és que la conjuntura europea transcorreguda entre la Primera Guerra Mundial i els inicis de la guerra d'Espanya, ve condicionada per la reivindicació de les nacions sense estat i pels drets de les anomenades «minories ètniques i

nacionals». A través de l'exposició d'aquest historiador es mostra que la projecció europea del fet nacional (més que no pas del nacionalisme) és aconduïda per les necessitats internes de les forces polítiques que articulaven el procés de nacionalització cultural i polític.

En aquest sentit, no té el mateix significat la reivindicació internacional abans o després de la dècada de 1930: abans i després de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de 1932. Com tampoc no té la mateixa especificitat la internacionalització de la catalanitat sociològica segons que es faci des d'organitzacions regionalistes, catalanistes conservadores i —en el llenguatge de l'època— «separatistes».

Per tant, del minuciós estudi que comentem —investigació amb un encomiable sentit de globalitat i de capacitat comparativa— es pot concloure que l'externalització d'un conflicte (nacional) ve determinat pel grau d'organització política interna i per la conjuntura política caracteritzada per les relacions de força envers l'estat-nació hegemònic. Aquesta conjuntura resta ben definida en l'anàlisi que ens ocupa.

Així, l'autor parteix dels prolegòmens immediats a la Primera Guerra Mundial, que Rovira interpreta encertadament com a «guerra de les nacions». D'aquest apartat res-

ta clara la voluntat de dotar el catalanisme nacional de portaveus —editorials i polítics— per a propagar la realitat d'una nació cultural (*Le Courrier Catalan*). Aquest estadi d'uropeïtzació del fet lingüístic, sociopolític, és ben definit en la conferència de Joan Estelrich «Per la valoració internacional de Catalunya» (1920). De fet, la tesi imperialista de Prat de la Riba, basada en la realitat etniconacional regeneradora envers estats autoconcebuts com a mononacionals, va ser un avantatge rellevant en aquesta primera etapa de vindicació internacional, com també ho va ser la constatació del fil llatí dels pobles mediterranis com a referent «imperialista» reformador de les estructures politicodominants.

L'etapa juridicopolítica, arran de la constitució de la Societat de Nacions per part dels estats vencedors en la contesa de la Primera Guerra europea, es va definir a través de la projecció política del fet nacional. No únicament era la Lliga Regionalista, si bé comptava amb la funció impagable de Joan Estelrich, sinó que Acció Catalana i Estat Català impulsaren el que Núñez Seixas defineix com *La via del Dret*.

En aquest sentit, l'estratègia de les diverses organitzacions culturals, associatives i polítiques volien aprofitar l'etapa constituent d'una

nova Europa de postguerra per a implicar-hi les nacions subalternes. Els treballs jurídics de Francesc Maspons i Anglasesell, com la conferència que aquest advocat va impartir al Centre de Lectura de Reus el 3 de desembre de 1926, «Els drets de ciutadania i la Societat de Nacions», va ser l'informe presentat sobre la política dels estats europeus i la qüestió nacional, com a conseqüència de la seva assistència al II Congrés de les Nacionalitats Europees realitzat l'agost de 1926. També cal destacar, en aquest aspecte propagandístic, els articles i les mediacions de periodistes com Eugeni Xammar, les reflexions de política internacional de *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, la *Revista de Catalunya*, *Justícia Social*, denotaven una certa iniciativa davant la política repressiva de la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930).

Els informes que resultaven d'aquestes campanyes polítiques volien assabentar sobre l'existència de nacions sense estat i, a més, denunciar els règims polítics que volien anorrear aquests països. La «protodiplomàcia» (o diplomàcia informal) era un mecanisme de pressió davant l'Estat espanyol i, alhora, aquest emprava la seva política exterior per a oposar-se (la funció de les ambaixades que explica l'autor) al fet nacional no castellano-espanyol. De fet, de la recerca que ens

ocupa es deriva que en cicles polítics constituents, és a dir, de recomposició política com succeí d'ençà de 1919, el potencial deslegitimador de la diplomàcia espanyola era més gran que quan l'estatus de l'Europa convencional dels estats s'estabilitzava. Però, a més, aquesta política exterior estatista també disminuïa la pressió envers els estats constituïts segons que les forces polítiques majoritàries del país (com «la Lliga») es mostressin d'acord amb el règim d'autonomia descentralitzada. Tot aquest context resta ben explicat en el darrer capítol dedicat a explicar el viratge del partit de Cambó respecte de la consecució de l'Estatut de 1932. O a contextualitzar la posterior evolució de l'Estelrich col·laboracionista de Franco a París.

Per contra, també queda clar que davant el conformisme del partit conservador, el relleu de la política internacionalista restava a mans de les organitzacions sobiranistes i independentistes, com el Partit Nacionalista Català. La tasca de Batista i Roca prenia el relleu a la tàctica del catalanisme intervencionista d'orientació espanyola. Amb tot, com denota Núñez Seixas a la part dedicada a l'epíleg, caldrà aprofundir en les iniciatives d'ençà de la guerra (1936-1939) i abastar fins a la dècada de 1970.

Tot just la dècada de 1860, encara sota l'estela de les consideracions geoestratègiques de Josep Maria Ba-

tista i Roca, que comptà amb el suport de portaveus encara per estudiar, com la revista impulsada per Miquel Guinart i Pèire Roqueta *Vida Nova*, delimità una nova etapa d'acció exterior, per bé que la idea del federalisme nacional, la idea de l'Europa dels Pobles o Europa Federativa, provingués dels anys vint i trenta. Amb tot, aquest espai de relacions europees de les nacions oprimides no és gens menyspreable si tenim en compte que a partir dels anys setanta les organitzacions independentistes que assumiren certes tesis del teòric martiniquès Frantz Fanon (*Els condemnats de la terra*) i impulsaren la relació entre marxisme i alliberament nacional, cohesionaren una etapa nova, clarament política, de denúncia i cohesió organitzava amb organitzacions paral·leles gallegues, basques, bretones i corses.

Aquesta recerca, doncs, suposa un avenç substantiu pel que fa a l'actualització del coneixement de la política exterior catalana. I ho és perquè l'autor ha consultat fonts arxivístiques diplomàtiques internacionals, ha contrastat aquestes dades amb la bibliografia existent i, finalment, ha exposat amb claredat els intents d'internacionalitzar el plet nacional, que no hauríem de concloure com a frustrats del tot.